

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการนํ้าแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนํ้าแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้านการเลือกชี้แผนการเรียน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ตามแผนการเรียนรายวิชาอาชีพและการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 189 คน
 - 1.2 ครูผู้สอนวิชาอาชีพที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 189 คน และ ครูผู้สอนวิชาอาชีพที่ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 50 คน
 - 1.3 โรงเรียนที่ผู้วิจัยสังเกตการณ์นํ้าแผนการจัดการเรียนอาชีพไปใช้ในด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 50 โรงเรียน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย
 - 2.1 แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือ
 - 2.1.1 แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.1.2 แบบสอบถามครูผู้สอนวิชาอาชีพ
 - 2.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาอาชีพ 1 ชุด
 - 2.3 แบบสังเกตการณ์นํ้าแผนการจัดการเรียนอาชีพไปใช้ในโรงเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 189 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 173 ฉบับ ร้อยละ 91.53 และส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาอาชีพ จำนวน 189 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 170 ฉบับ ร้อยละ 89.95

3.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาอาชีพ จำนวน 50 คน และสังเกตการณ์แผนการเรียนอาชีพไปใช้ในโรงเรียนจำนวน 50 โรงเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด มาหาค่าร้อยละ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต มาหาค่าร้อยละ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายเปิด มาวิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญแล้วนำข้อมูลทั้งหมดเสนอในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 93.64 มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 84.97 และยังพบว่า โรงเรียนที่เปิดขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโรงเรียนที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 301-600 คน ร้อยละ 58.38 ซึ่งผู้บริหารไม่เคยเข้ารับการอบรม/ประชุม/สัมมนาเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพ ร้อยละ 58.96

2. การวางแผนการจัดการเรียนอาชีพอาชีพ

2.1 ด้านนโยบายและการเลือกชี้แผนการจัดการเรียนอาชีพ

โรงเรียนได้มีการวางแผนการจัดการเรียนอาชีพโดยศึกษาหลักสูตรวิชาอาชีพและนโยบาย ความต้องการของผู้ปกครอง ความต้องการของโรงเรียนและข้อมูลการพัฒนาท้องถิ่น ร้อยละ 56.65, 21.97, 13.87 และ 07.51 ตามลำดับ

ในปีการศึกษา 2536 โรงเรียนส่วนมากได้วางแผนในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพให้แก่ักเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยให้นักเรียนเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 คือให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้หลายอาชีพต่อคน โดยไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน ร้อยละ 35.84 เหตุผลที่โรงเรียนเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 ให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพหลาย ๆ อาชีพ ร้อยละ 43.93

แผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียนเน้นการเรียนการสอนวิชาอาชีพในกลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน ร้อยละ 40.46 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมแผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียนโดยจัดค่าให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับงานอาชีพ ร้อยละ 54.34 การสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนเป็นไปในลักษณะโรงเรียนจัดสอนเองบางกลุ่มงาน ร้อยละ 53.76

2.2 การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมตามแผนการจัดการเรียนอาชีพ

2.2.1 ด้านการเตรียมครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สำรวจความพร้อมของครูผู้สอนวิชาอาชีพ ร้อยละ 63.58 วิธีการที่ใช้สำรวจความพร้อมใช้แบบประเมินตนเองมากกว่าวิธีอื่น ร้อยละ 60 และการช่วยเตรียมผู้สอนเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับการสอนวิชาอาชีพของผู้บริหารโรงเรียนนั้นพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนช่วยเตรียมผู้สอนด้วยการแจกเอกสาร แนวการสอน หลักสูตรและขอบข่ายวิชาอาชีพให้ครูได้ศึกษา เท่า ๆ กันกับการส่งครูเข้ารับการอบรม/ประชุมปฏิบัติการด้านการสอนวิชาอาชีพคือ ร้อยละ 67.63 และผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนส่งเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการสอนวิชาอาชีพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นตรงกันค่อนข้างมากคือส่งครูผู้สอนวิชาอาชีพนั้น ๆ เข้ารับการอบรม ร้อยละ 86.71

2.2.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีการสำรวจเกี่ยวกับความต้องการสื่อการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ร้อยละ 80.92 วิธีการที่เข้าในการสำรวจนั้น ๆ คือการให้ครูผู้สอนส่งแบบรายงานความต้องการสื่อการเรียนการสอนมายังฝ่ายบริหาร ร้อยละ 75 ซึ่งมากกว่าวิธีอื่น เกี่ยวกับเครื่องมือ/สื่อการเรียนการสอนวิชาอาชีพของโรงเรียนที่มีอยู่นั้น ส่วนใหญ่เป็นสื่อการเรียนการสอนกลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน ร้อยละ 34.10 เป็นเครื่องมือสื่อประเภทของจริงเป็นส่วนมาก ร้อยละ 51.45 เป็นเครื่องมือ/สื่อที่ครูผู้สอนเป็นผู้ผลิตหรือจัดหาเอง ร้อยละ 35.26 ส่วนเครื่องมือ/สื่อที่ได้มาโดยทางราชการจัดสรรหั้นมีน้อยมาก ร้อยละ 07.51 เท่านั้น

2.2.3 สถานที่ที่ใช้สอนและปฏิบัติ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้สถานที่ที่ว่างของโรงเรียนที่พอจัดหาได้เป็นสถานที่ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ เช่น บางส่วนของอาคารอเนกประสงค์ระเบียงโรงเรียน เป็นต้น ร้อยละ 71.68 การใช้สถานประกอบการเป็นสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 11.56

2.3 การจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนอาชีพ

2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนวิชาอาชีพส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 67.06 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 64.12 มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 87.06 สอนวิชาอาชีพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ร้อยละ 75.88, 70.59 และ 65.88 ตามลำดับและต้องสอนวิชาอาชีพทั้งสามระดับชั้นเรียน วิชาอาชีพที่สอนอยู่ในกลุ่มงานปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน ร้อยละ 38.82 มีประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาอาชีพลักษณะ เป็นผู้ที่มีความสนใจและติดตามผลงานด้านอาชีพนั้น ๆ อยู่เสมอ ร้อยละ 62.94 ประสบการณ์ที่มี 1-5 ปี ร้อยละ 62.94 เช่นเดียวกัน

2.3.2 การจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนมากมีขั้นตอนการสอนเป็นไปตามลักษณะ ทฤษฎี-ปฏิบัติ-สรุป ร้อยละ 85.29 ส่วนใหญ่นักเรียนจะฝึกปฏิบัติที่โรงเรียน ร้อยละ 82.94 นอกจากครูจะเป็นผู้สอนวิชาอาชีพให้กับ

นักเรียนแล้วนักเรียนยังได้เรียนวิชาอาชีพจากวิทยากรท้องถิ่น ร้อยละ 71.76 และมีการฝึกงานในเวลาเรียน ร้อยละ 72.94

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพของครูนั้นได้มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนด้วย ร้อยละ 57.06 กิจกรรมที่จัดนี้เป็นกิจกรรมในกลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน ร้อยละ 48.24 และส่วนมากจะเป็นกิจกรรมชุมนุมอาชีพต่าง ๆ ร้อยละ 61.18

กิจกรรมส่วนมากที่ครูผู้สอนใช้ในการสอนวิชาอาชีพคือการให้นักเรียนปฏิบัติจริง ร้อยละ 81.18 วิธีสอนนั้นเป็นวิธีที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีส่วนในการช่วยกันเลือกวิธีการแก้ปัญหาพร้อมกันและลงมือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีครูคอยติดตามดูแลและให้กำลังใจ ร้อยละ 78.24

การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาอาชีพพบว่า ส่วนมากครูมีแบบสำหรับประเมินผลการเรียน ร้อยละ 72.94 โดยเป็นแบบประเมินวิชาอาชีพที่สร้างขึ้นเอง ร้อยละ 72.58 ในกรณีที่ครูไม่มีแบบสำหรับประเมินผล ครูจะประเมินผลโดยวิธีดูจากผลงานของนักเรียนและใช้การสังเกตภาพรวม ร้อยละเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 54.35 และ 45.65 ตามลำดับ แบบสำหรับประเมินผลการเรียนวิชาอาชีพที่ครูใช้เน้นการประเมินด้านการปฏิบัติและทฤษฎี และการทำงานร่วมกันของนักเรียน ร้อยละ 52.35 และ 42.94 ตามลำดับซึ่งส่วนมากการประเมินผลการฝึกปฏิบัติของนักเรียนจะทำทุกครั้งที่จบงานหนึ่ง ๆ ร้อยละ 75.29

สรุปผลการวิเคราะห์ที่ได้จากตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ และรับการสังเกตการสอน

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูผู้สอนที่ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศชายร้อยละ 58 เป็นเพศหญิงร้อยละ 42 มีอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 56 ส่วนมากมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 76 สอนวิชาอาชีพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นส่วนมาก ร้อยละ 76 วิชาอาชีพที่สอนจัดอยู่ในกลุ่มเสริมงานผลิตและงานบริการ ร้อยละ 34 มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาอาชีพจัดอยู่ในลักษณะของการเป็นผู้ที่มีความสนใจและติดตาม

ผลงานด้านอาชีพนั้น ๆ อยู่เสมอ ร้อยละ 52 เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสอนวิชาอาชีพ 1-5 ปี ร้อยละ 62

สรุปผลเกี่ยวกับปัญหาการจัดแผนการเรียนอาชีพของโรงเรียนและข้อเสนอแนะ
ในการแก้ปัญหา ที่ได้จากแบบสอบถามผู้บริหาร ครู และแบบสัมภาษณ์ครู

1. ปัญหาด้านการเตรียมผู้สอน พบว่า มีตัวอย่างประชากรที่ตอบปัญหา จำนวน 122 คน จากจำนวนตัวอย่างประชากร 173 คน ร้อยละ 70.52

สรุปปัญหา

- 1) ครูผู้สอนมีไม่พอ ทำให้ครูมีงานล้นมือมากเกินไป
- 2) ครูผู้สอนขาดความรู้ และประสบการณ์การสอนวิชาอาชีพ
- 3) วิทยากรภายนอกหายาก ค่าตอบแทนน้อย วิทยากรไม่มีเวลา

ประกอบกับการให้วิทยากรภายนอกสอนมักจะประสบกับปัญหาวิทยากรขาดความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับขั้นตอนการสอน

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) บรรจุครูที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการสอนวิชาอาชีพโดยตรงเพิ่มอีกและให้เพียงพอ
- 2) จัดฝึกอบรมครูเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสอนวิชาอาชีพและพื้นฐานวิชาอาชีพต่าง ๆ ให้เพียงพอ
- 3) ให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับขั้นตอนและเทคนิคต่าง ๆ ในการสอนให้กับผู้เป็นวิทยากรภายนอกกรณีที่มาเป็น
- 4) ให้มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดจ้างวิทยากรภายนอกให้เพียงพอและรวดเร็ว

2. ปัญหาด้านเครื่องมือ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ มีตัวอย่างประชากรที่ตอบปัญหาจำนวน 134 คน จากจำนวนตัวอย่างประชากร 173 คน ร้อยละ 77.46

สรุปปัญหา

- 1) โรงเรียนขาดเอกสารคู่มือครู แผนการสอนวิชาอาชีพ เอกสารค้นคว้าสำหรับครูผู้สอนและนักเรียน
- 2) โรงเรียนขาดหรือไม่มี เครื่องมือ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ส่วนเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทางราชการจัดสรรให้ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและมีคุณภาพไม่ดีพอทำให้ชารุดง่าย

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) ทางราชการควรจัดสรรคู่มือครู เอกสารค้นคว้าสำหรับครูและนักเรียนให้โรงเรียนต่าง ๆ อย่างพอเพียงและทันกับความต้องการ
- 2) ทางราชการควรจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอนวิชาอาชีพต่าง ๆ แจกให้โรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกและสำหรับเป็นคู่มือครูในการสอนวิชาอาชีพ
- 3) จัดสรรวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาอาชีพให้มากขึ้น เพียงพอและทันกับความต้องการของโรงเรียน
- 4) จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนนั้น จัดสรรเป็นเงินให้กับทางโรงเรียนโดยตรง เพื่อที่โรงเรียนจะได้ซื้อหรือจัดหาวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนได้ตรงและทันกับความต้องการของโรงเรียน

3. ปัญหาด้านสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกปฏิบัติ มีตัวอย่างประชากรที่ตอบปัญหาจำนวน 54 คน จากจำนวนตัวอย่างประชากร 173 คน ร้อยละ 31.21

สรุปปัญหา

- 1) โรงเรียนขาดสถานที่ที่เหมาะสมหรือไม่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอนและฝึกปฏิบัติวิชาอาชีพ
- 2) จัดหาสถานที่สำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติภายนอกโรงเรียนได้ยากหรือไม่ได้หรือไกลเกินไป เช่น สถานประกอบการ ศูนย์ฝึกวิชาชีพ เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) ทางราชการควรจัดสรรงบประมาณให้จัดสร้างอาคารหรือสถานที่สำหรับการเรียนการสอนวิชาอาชีพหรือจัดสร้างโรงฝึกงาน ภายในโรงเรียนให้เพียงพอ

2) จัดสรรงบประมาณสำหรับเป็นค่าพาหนะนักเรียนไปฝึกปฏิบัติวิชา อาชีพภายนอกโรงเรียน หรือไปทัศนศึกษาด้านงานอาชีพ

4. ปัญหาด้านงบประมาณ มีตัวอย่างประชากรที่ตอบปัญหาจำนวน 39 คน จากจำนวนตัวอย่างประชากร 173 คน ร้อยละ 22.54

สรุปปัญหา

- 1) งบประมาณมีน้อยและช้ามาก ไม่เพียงพอและไม่ทันกับความจำเป็น
- 2) การจัดสรรงบประมาณในรูปของสื่อวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ของทางราชการที่ให้แก่โรงเรียนไม่ตรงกับความต้องการโรงเรียน

แนวทางในการแก้ปัญหา

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณให้มากและเพียงพอในทุก ๆ ด้านตั้งแต่ด้านบุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์
- 2) งบประมาณในส่วนที่จัดสรรเป็นวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้เกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพควรถวายให้โรงเรียนได้จัดซื้อเองตามความต้องการของโรงเรียน

5. ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน มีตัวอย่างประชากรที่ตอบปัญหาจำนวน 63 คน จากจำนวนตัวอย่างประชากร 173 คน ร้อยละ 36.42

สรุปปัญหา

- 1) นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่ด้อยโอกาสจริง ๆ คือฐานะทางบ้านยากจน สติปัญญาไม่ค่อยดี ผู้ปกครองของนักเรียนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษาต่อ บ่อยๆให้นักเรียนหยุดเรียนบ่อย เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะเด็กไม่ค่อยสนใจเรียน
- 2) นักเรียนบางส่วนต้องการเรียนต่อสายสามัญจึงไม่ค่อยสนใจสายวิชาอาชีพ
- 3) นักเรียนไม่ค่อยได้ฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนเพราะเวลาน้อย ขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ และเมื่อฝึกปฏิบัติที่บ้าน นักเรียนจะไม่ได้ปฏิบัติ เพราะไม่มีเวลา สถานที่ อุปกรณ์ เป็นต้น เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน เป็นต้น

แนวทางในการแก้ปัญหา

- 1) ทางราชการต้องจัดสรรเครื่องมือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การสอนวิชาอาชีพให้พร้อมและพอเพียงเพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น
- 2) การจัดการเรียนการสอนควรแยกนักเรียนที่มีวัตถุประสงค์ในการเรียนต่อสายสามัญและสายวิชาอาชีพออกจากกัน โดยให้โรงเรียนแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ และเห็นคุณค่าในการนำไปใช้งานชีวิตประจำวันหรือในอนาคต

6. ปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือของชุมชน/ท้องถิ่น มีตัวอย่างประชากรที่ตอบปัญหาจำนวน 57 คนจากจำนวนตัวอย่างประชากร 173 คน ร้อยละ 32.95

สรุปปัญหา

- 1) คนในชุมชนชนบทมีฐานะค่อนข้างยากจน โรงเรียนไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากชุมชน
- 2) ในชุมชนชนบทหาสถานประกอบการหรือสถานที่ที่จะให้นักเรียนฝึกปฏิบัติวิชาอาชีพได้ยาก หรือไม่ได้
- 3)ทัศนคติของคนในชุมชนชนบทต้องการให้บุตรหลานของตนเรียนต่อสายสามัญ จึงไม่เห็นความสำคัญของวิชาอาชีพ

แนวทางในการแก้ปัญหา

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรดูแลด้านงบประมาณให้แก่ทางโรงเรียน ควรให้งบประมาณโรงเรียนจัดสร้างอาคารฝึกงาน พร้อมทั้งเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ
- 2) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจหรือผู้มีฐานะให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

นอกจากปัญหาและข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้วยังพบว่ามีโรงเรียนจำนวน 31 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียน 50 โรงเรียน ร้อยละ 62 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 โรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 เลือกใช้แผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แผนที่ 1 ซึ่งเป็นแผนการเรียนที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้หลายอาชีพต่อคน โดยไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน มากที่สุดร้อยละ 35.84

ส่วนแผนการจัดการเรียนอาชีพที่โรงเรียนเลือกใช้น้อยที่สุด ร้อยละ 04.62 ได้แก่แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 ซึ่งให้นักเรียนเรียนวิชาอาชีพเพียง 1 อาชีพต่อคนใน 6 ภาคเรียน โดยเรียนพื้นฐานวิชาอาชีพในภาคเรียนแรกและเน้นการฝึกปฏิบัติ คือเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ (อาชีพเดิม) ต่อเนื่องใน 4-5 ภาคเรียนหลัง

เกี่ยวกับการเลือกใช้แผนการจัดการเรียนอาชีพของผู้บริหารโรงเรียน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนยังไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดีพอ วิเคราะห์ได้จากข้อมูลของผู้บริหาร คือ 1)โรงเรียนเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 คือให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้หลายอาชีพต่อคน โดยไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน ร้อยละ 35.84 2) การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียนเน้นให้นักเรียนประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ 82.08 จะเห็นว่าข้อมูลที่ได้จากผู้บริหารสองกรณีนี้มีความขัดแย้งกัน เพราะถ้าโรงเรียนต้องการให้นักเรียนประกอบอาชีพอิสระแล้ว จะต้องไม่เลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 ที่ให้นักเรียนเลือกรายวิชาอาชีพได้หลายอาชีพไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน และควรเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2-4 ที่เน้นให้นักเรียนเรียนหรือฝึกวิชาอาชีพอย่างต่อเนื่องจนเกิดความรู้และทักษะ

ทางอาชีพจนสามารถประกอบอาชีพได้ และเมื่อมีข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัยที่พบว่าโรงเรียน มีการสอนวิชาอาชีพให้นักเรียน 2 อาชีพ ร้อยละ 48 ก็มีการสอนวิชาอาชีพให้นักเรียนหลาย อาชีพ โดยนักเรียนจะแยกกันเรียนตามความสนใจ ร้อยละ 40 ช่วยสนับสนุนด้วยแล้ว ภาพ ความขัดแย้งในการเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพยังเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น จากผลของการ วิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายในการจัดการศึกษาอาชีพของ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับวิธีการนำหลักสูตร แบบปฏิบัติเพื่ออาชีพบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารไม่เคย เข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพ (ร้อยละ 58.96) ทำให้ไม่เข้าใจวิธีการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

ผู้บริหารโรงเรียนเปรียบเสมือนกลไกสำคัญของการจัดการศึกษาในท้องถิ่น หากผู้บริหารมีเป้าหมายไม่ชัดเจน ผู้ร่วมงานอาจไม่สามารถสร้างสรรค์งานการจัดการศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายได้ หรือผู้บริหารโรงเรียนมีเป้าหมายชัดเจนแต่วิธีการนำไปสู่เป้าหมาย ไม่สอดคล้องกัน ก็ไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้เช่นเดียวกัน

ในกรณีนี้ผู้บริหารโรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาด้านวิชาอาชีพของ โรงเรียนชัดเจน คือเน้นให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ แต่วิธีการจัดแผนการเรียน อาชีพของโรงเรียนไม่ตอบสนองเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ เนื่องจากการให้นักเรียนเลือกเรียนวิชา อาชีพไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน เพราะการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพให้ประสบผล สำเร็จและนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพส่วนตัวหรืออาชีพอิสระได้นั้น ควรจะ ต้องคำนึงถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทั้งความรู้ ทักษะและการปลูกฝังทัศนคติ พร้อมทั้งสอดแทรกกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดโครงการทาง อาชีพ สำหรับปฏิบัติงานอาชีพรวมทั้งมีการปลูกฝังคุณสมบัตินี้ที่ติดต่อการประกอบอาชีพส่วนตัว (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2536) ซึ่งแนวทางนี้มีปรากฏในแผน การจัดการเรียนวิชาอาชีพแผนที่ 2-5

1.2 การที่โรงเรียนเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 เป็นส่วนมาก นี้ มีผลให้การจัดการเรียนตามแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไม่แตกต่างกันกับการจัดการเรียนวิชาอาชีพในกลุ่ม
 การงานและอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะเหมือนกัน ดังนี้

1.2.1 นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 ต้องการให้ผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพได้มากกว่าการศึกษาต่อ (สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) แต่โรงเรียนเลือกใช้แผนการจัดการเรียน
 อาชีพแผนที่ 1 ที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน ซึ่งย่อม
 เป็นไปไม่ได้ที่นักเรียนได้เรียนวิชาอาชีพเพียง 1 ภาคเรียนแล้วจะสามารถประกอบอาชีพได้
 ดังนั้นการที่โรงเรียนเลือกใช้แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 จึงไม่เป็นไปตามนโยบาย

1.2.2 ถ้าวิเคราะห์ว่าการที่โรงเรียนเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพ
 แผนที่ 1 นั้นเป็นการเหมาะสมและถูกต้องแล้วย่อมเป็นไปได้ เพราะจากข้อมูลความไม่พร้อมใน
 ด้านต่าง ๆ ในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียน พบว่าเมื่อโรงเรียนเลือกใช้แผน
 การจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 แล้ว โรงเรียนไม่ต้องจัดเตรียมสภาพความพร้อมของโรงเรียน
 มากเหมือนแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2-5 กล่าวคือ ตามแนวทางของสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 เป็นแผนการจัด
 การเรียนอาชีพที่เน้นการฝึกทักษะพื้นฐานทั่วไป แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 เป็นแผนการ
 เรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพ เน้นการปฏิบัติงานอาชีพ แผนการเรียนที่ 3
 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพ เน้นการเรียนเนื้อหา
 ต่อเนื่องแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 4 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบ
 อาชีพ 2-3 อาชีพ เน้นการปฏิบัติงานอาชีพ และแผนการจัดการเรียนแผนที่ 5 เป็นแผนการเรียน
 ที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพ เน้นการเรียนต่อเนื่อง ซึ่งถ้าพิจารณาจาก
 ลักษณะการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพทั้ง 5 แผน จะเห็นได้ว่าแผนการจัดการเรียนอาชีพ
 แผนที่ 1 เป็นแผนการจัดการเรียนที่โรงเรียนสามารถจัดได้ง่ายกว่าแผนอื่นตรงที่ไม่ต้องอ้าง
 ความลึกซึ้งในเรื่องของการจัดการเรียนอาชีพเหมือนแผนอื่น ประกอบกับการจัดการเรียนการสอน
 ตามแผนการจัดการเรียนอาชีพยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับโรงเรียน และเป็นโรงเรียนที่ยังขาด

ความพร้อมในการจัดการเรียนตามแผนการจัดการเรียนอาชีพเพราะจัดแผนการเรียนท่ามกลางความขาดแคลน (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2534) โรงเรียนจึงเลือกใช้แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 ดัง ได้กล่าวแล้วข้างต้น

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ ตรงกับงานวิจัยสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของกรมวิชาการ (2523) ไพบูลย์ เดชกัญญ์(2534) และ นิรมล ธรรมอนันตสุข (2530 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) ที่พบว่า ความเหมาะสมของสถานที่ สภาพการขาดแคลนวัสดุฝึกงาน อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน ทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาอาชีพขาดความพร้อมในการสอนภาคปฏิบัติไปด้วยและสอดคล้องกับรายงานการวิจัยการบริหารและการจัดการศึกษาของการมัธยมศึกษา การส่งเสริมเพื่อการประกอบอาชีพส่วนตัวและการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) ที่พบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพเป็นโรงเรียนที่สามารถแก้ปัญหาข้อจำกัดอันเกิดจากวัสดุ อุปกรณ์การฝึก หรือครูผู้สอนไม่เพียงพอได้โดยการนำทรัพยากรและวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ เช่นการส่งเด็กไปฝึกงานในสถานประกอบการหรือแหล่งวิทยากร หรือการเชิญวิทยากรมาสอนในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เข้าสู่วงการอาชีพเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมองหาช่องทางในการประกอบอาชีพที่ตนเองมีความสนใจ ซึ่งจะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาอาชีพ และสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตามศักยภาพของตน และโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนนั้นเพราะแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร วัสดุฝึกและสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอนไม่ได้ รอส่วนกลางจัดสรรให้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าผิดหวัง เนื่องจากส่วนกลางเองก็มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณเช่นเดียวกัน

ข้อ 1.3 การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มาก น่าจะเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้ เพราะในช่วงระยะเริ่มแรกของการเปิดขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 โรงเรียนประถมศึกษาเปิดขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานท่ามกลางความขาดแคลนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ทุกด้าน ดังที่ ยูวดา หารรษากุล (2534), ไพบูลย์ เดชกัญญ์ (2534) ได้กล่าวแล้ว

1.4 เมื่อดูตามจุดประสงค์วิชาอาชีพแล้วพบว่า การที่โรงเรียนเลือกการจัดแผนการเรียนอาชีพแผนที่ 1 ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้หลายอาชีพต่อกัน โดยไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียนนั้น จะบรรลุจุดประสงค์ได้เพียงประการเดียว คือ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของวิชาอาชีพ พอที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตได้เท่านั้น ส่วนจุดประสงค์อีก 3 ประการ คือ เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพและเพื่อให้มีความสามารถในการจัดการ การตลาดและการร่วมมือในการประกอบธุรกิจหรือกิจการ นั้น ไม่สามารถปลูกฝังได้ในแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 เพราะทักษะ เจตคติคุณธรรมและความสามารถในการจัดการ ย่อมเกิดจากการที่นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติบ่อยครั้งหรือเป็นประจำจนเกิดการเรียนรู้และซึมซับในแต่ละบุคคล จึงควรเป็นการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2-5 ส่วนทักษะที่เกิดแก่นักเรียนนั้นจะอยู่เพียงขั้นที่เป็นทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต (Basic life skill) ตามทฤษฎีของ Brian Hunter ซึ่งทักษะขั้นนี้ยังไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ (Brian Hunter, 1993-1994) ทั้งนี้ต้องจัดกิจกรรมเสริมการเรียนวิชาอาชีพประเภทเงินทุนอาชีพ และการจัดการควบคู่กันไป ในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนวิชาอาชีพตามแผนการจัดการเรียนอาชีพด้วย หรือกิจกรรมเสริมการเรียนวิชาอาชีพอาจจัดให้นักเรียนได้เรียนครบวงจรในลักษณะของการหารายได้ระหว่างเรียน เช่น นักเรียนเรียนวิชาอาชีพการเลี้ยงไก่ควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนวิชาอาชีพโดยให้เด็กมีความรู้ ความสามารถเรื่องการตลาด คือการจำหน่ายตัวไก่และเนื้อไก่ชำแหละในวันตลาดนัด และนำเงินที่ได้มาใช้เป็นทุนหมุนเวียน ในการจัดหาลูกไก่ อาหารไก่ สำหรับการเลี้ยงไก่ชุดใหม่ต่อไป ลักษณะการจัดแบ่งเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงเป็นกลุ่ม ๆ โดยจัดในรูปแบบสหกรณ์ เป็นต้น ซึ่งถ้าโรงเรียนจัดทำเช่นนี้ได้เท่ากับได้ปฏิบัติตามแนวการใช้หลักสูตรที่ส่งเสริมให้นักเรียนหารายได้ระหว่างเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ซึ่งเป็นจุดเน้นประการหนึ่งของแนวการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพ

1.5 ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพที่แต่ละโรงเรียนได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ย่อมจะต้องมีลักษณะเฉพาะสำหรับแต่ละโรงเรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลและข้อจำกัดต่าง ๆ ของโรงเรียนนั้น ๆ ซึ่งได้แก่ สภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพของท้องถิ่น หรือชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากสถาบันหรือหน่วยงานภายนอกโรงเรียน กล่าวคือ ในกรณีที่โรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมครบทุกด้าน ได้แก่

1. มีบุคลากรเพียงพอ และมีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชาอาชีพที่ต้องการ และเอาใจใส่ต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีความชัดเจนในเรื่องแผนการจัดการเรียนอาชีพ เป็นนักพัฒนา มีโลกทัศน์กว้างไกล และให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพด้วยดี ตลอดจนครูในโรงเรียนมีความตั้งใจในการทำงานดี

2. มีอาคารหรือสถานที่ที่เหมาะสม และเพียงพอในการเรียนการสอนวิชาอาชีพ (ในกรณีที่ฝึกปฏิบัติในโรงเรียน ต้องมีโรงฝึกงาน)

3. มีเครื่องมือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การสอนเพียงพอและเหมาะสมกับวิชาอาชีพที่เปิดสอน

4. มีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ

5. ชุมชนที่ล้อมรอบโรงเรียนมีสถานประกอบการ เกี่ยวกับอาชีพที่ชุมชนต้องการ และสถานประกอบการเหล่านั้นให้ความร่วมมือในการเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกปฏิบัติวิชาอาชีพ (ในกรณีที่ฝึกปฏิบัติภายนอกโรงเรียน)

6. มีศูนย์ฝึกวิชาอาชีพอยู่ในระยะทางที่ไม่ไกลจากโรงเรียนนัก และสามารถจัดให้นักเรียนไปฝึกปฏิบัติหรือเรียนวิชาอาชีพ ณ ศูนย์ฝึกนี้ได้

ถ้าโรงเรียนใดมีสภาพความพร้อมทุก ๆ ด้านดังกล่าวนี้ การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนใด ๆ ย่อมกระทำได้และประสบผลสำเร็จดังผลการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา (นงราม เศรษฐพานิช และคณะ, 2536) ซึ่งพบว่าในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยในเรื่องต่อไปนี้

1. สาขาวิชาอาชีพที่เปิดสอนจะต้องสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน
2. ผู้บริหารจะต้องมีความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ และมองเห็นศักยภาพของชุมชน เป็นผู้บริหารที่บริหารงานอย่างมีเป้าหมายและเป็นนักพัฒนา

3. ครูผู้สอนมีความเอาใจใส่และรู้จักพัฒนาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีขวัญกำลังใจดี

4. มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

ในทิศทางตรงกันข้าม ถ้าโรงเรียนในด้อมีองค์ประกอบด้านสภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพท้องถิ่น หรือชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่มีปัญหา หรือขาดแคลน เช่น

1) บางชุมชนคนในชุมชนค่อนข้างยากจน ในชุมชนไม่มีสถานประกอบการที่จะสามารถรับนักเรียนฝึกปฏิบัติงานอาชีพได้ มหาวิทยาลัยท้องถิ่นไม่ได้ และศูนย์ฝึกวิชาชีพสังกัดหน่วยงานอื่นอยู่ไกล ไม่สะดวกต่อการไปฝึกภาคปฏิบัติของนักเรียน เนื่องจากต้องใช้เวลาการผู้ควบคุมการไป-กลับ เวลาในการเดินทางที่ต้องกระทบกระเทือนเวลาเรียนวิชาอื่น ๆ และเงินงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางซึ่งโรงเรียนไม่มีเงินสนับสนุน

2) บางชุมชนมีสถานประกอบการที่นักเรียนพอที่จะฝึกภาคปฏิบัติได้ แต่เจ้าของสถานประกอบการไม่ประสงค์ที่จะให้นักเรียนเข้าฝึกงาน เพราะเห็นว่าเป็นนักเรียนที่อายุน้อย ความรู้ความสามารถยังไม่ถึงเกณฑ์ มีความรับผิดชอบไม่เพียงพอ เกรงว่าจะเป็นการต่อเจ้าของสถานประกอบการ และเกรงว่าจะทำให้เครื่องมือตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ เสียหาย

3) บางชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งที่ต้องการกำลังแรงงานที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่โรงงานเหล่านั้น จ่ายค่าแรงงานให้ต่ำมากและให้ทำงานประเภทที่ต้องการใช้ทักษะ เฉพาะด้านเท่านั้น ทำให้คนงานมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานคับแคบ ไม่พัฒนาโอกาสที่จะขยายงานในภายหน้าเป็นไปได้อย่าง ซึ่งถ้าแผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียน จัดแผนการเรียนเพื่อสนองความต้องการของโรงงานเหล่านั้น ย่อมเป็นการไม่สมควร เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพหรือการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ ย่อมต้องปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความพร้อมของโรงเรียนที่จะสามารถปฏิบัติได้ ดังนั้นการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงไม่บรรลุเป้าหมาย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเน้นกระบวนการสอนรายชั่วโมง เป็นไปในลักษณะทฤษฎี-ปฏิบัติ-สรุป (ร้อยละ 85.29) จัดได้ว่าเป็นกระบวนการที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพซึ่งเน้นการฝึกทักษะพื้นฐาน ความรู้ และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีทางอาชีพ ตามแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ที่บูรณาการการเรียนการสอนวิชาอาชีพในรายวิชาสามัญวิชาต่าง ๆ ทุกวิชาที่เปิดการเรียนการสอน เป็นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับวิชาอาชีพในเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ ทุกรายวิชาเพื่อให้นักเรียนเกิดความพร้อมในการประกอบอาชีพโดยมิได้มีจุดเน้นเพื่อฝึกทักษะการปฏิบัติงานอาชีพที่มีเป้าหมายการมีรายได้ในระหว่างเรียนเป็นสำคัญเพียงประการเดียว

3. การนำแผนการสอนไปใช้ในด้านจัดการเรียนการสอน จากข้อมูลของครูผู้สอนที่พบว่า แผนการจัดการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียนนั้น มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ร้อยละ 57.06 และกิจกรรมที่จัดเสริมนี้ เป็นกิจกรรมชุมนุมอาชีพ ร้อยละ 61.18 ทำให้ทราบว่า ตัวครูผู้สอนวิชาอาชีพไม่เข้าใจเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพดีพอ เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว ข้อมูลทั้งสองประเด็นนี้จะต้องมีค่าร้อยละเป็นจำนวนที่สอดคล้องและคล้ายตามกันไป มิใช่เป็นจำนวนที่แตกต่างกันเช่นที่ปรากฏนี้

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมชุมนุมอาชีพที่โรงเรียนจัดเพื่อเป็นการเสริมแผนการจัดการเรียนอาชีพนั้น โรงเรียนจัดทำโดยไม่ครบกระบวนการของการจัดชุมนุมอาชีพ กล่าวคือ

กิจกรรมชุมนุมอาชีพหรือกิจกรรมชุมนุมอาชีพจำลองมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกประสบการณ์การทำงานที่ตนสนใจในสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกับการทำงานอาชีพนั้นจริง ๆ โดยวิธีการนั้นครูต้องสำรวจความสนใจของนักเรียนว่า นักเรียนมีความสนใจหรืออยากเรียนรู้อาชีพใดบ้าง แล้วรวมกลุ่มผู้สนใจอาชีพเดียวกันไว้ด้วยกัน และจัดเป็นชุมนุมอาชีพนั้น ๆ แต่ละอาชีพจะดำเนินการอย่างเป็นระบบและครบวงจรของอาชีพนั้น ๆ เช่น ชุมชนอาชีพเลี้ยงไก่ จะแบ่งคนงานชุมนุมเป็นฝ่ายจัดหาจัดซื้อลูกไก่พันธุ์ อาหารไก่ ฝ่ายโรงเรียนสำหรับเลี้ยงไก่ ฝ่ายบัญชีหรือการเงิน ฝ่ายจัดเลี้ยงและดูแล ฝ่ายขายหรือฝ่ายตลาด ฝ่ายจัดส่งสินค้า เป็นต้น ทั้งนี้

ชุมนุมจะแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของชุมนุมเอง โดยนํารายได้ไว้เป็นทุนหมุนเวียนและสนับสนุนอาชีพของชุมนุมอย่างต่อเนื่องต่อไป แต่ลักษณะการจัดชุมนุมอาชีพที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่จะเป็นการรวมกลุ่มผู้สนใจอาชีพเดียวกันทำให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มจะช่วยกันรวบรวมสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับงานอาชีพที่กลุ่มตนเองแล้วจัดนิทรรศการพร้อม ๆ กับชุมนุมอาชีพอื่น ๆ เท่านั้น จะเห็นว่าวิธีการเช่นนี้ คือวิธีการที่นํากิจกรรมมารวมกับบางส่วนของกิจกรรมชุมนุมอาชีพ (ได้แก่ส่วนที่มีการรวมตัวกันของผู้สนใจอาชีพเดียวกัน) เท่านั้น จึงเป็นการจัดกิจกรรมชุมนุมอาชีพที่ไม่ถูกต้องและไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมชุมนุมอาชีพ

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะแนวความคิดและกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอนวิชาอาชีพให้ได้ผลดีที่โรงเรียนควรได้ดำเนินการนั้น กิจกรรมการแนะแนวอาชีพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง รวมทั้งรู้ข้อมูลทางด้านประกอบอาชีพเพียงพอที่จะให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ตนควรเลือกเรียนวิชาอาชีพใด จึงจะเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด และกิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดในส่วนของการแนะแนวอาชีพคือ การสำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพของนักเรียน (รวบรวมไว้ว่าแพ้ประวัติหรือระเบียบสะสม เพื่อเป็นข้อมูลด้านการเลือกอาชีพของนักเรียนในปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต) การเสนอข้อมูลข่าวสารทางอาชีพ (เพื่อกระตุ้นความสนใจ เพื่อสร้างเจตคติที่ดี) การให้คำปรึกษาทางอาชีพ (เพื่อเด็กที่ยังมีเป้าหมายทางการเรียนวิชาอาชีพไม่ชัดเจนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้) เป็นต้น

แต่เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพิ่งจะได้มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบกับเป็นการจัดการศึกษาท่ามกลางความขาดแคลนนานาประการซึ่งโรงเรียนต้องคอยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดเวลาเพื่อให้งานจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถดำเนินไปได้ ดังนั้นความเป็นไปได้ในเรื่องของการดำเนินการในส่วนของการสนับสนุนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ขาดหรือน้อยเกินไป จึงเกิดขึ้น ทั้งนี้ทั้งนั้นถ้าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเพิ่มมาตรการให้มีการดำเนินการด้านกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพอย่างเหมาะสมจริงจังแล้ว จะช่วยให้นักจัดการศึกษาวิชาอาชีพประสบผลสำเร็จได้

ตามแผนการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (หน้า 23) ที่วางแผนในเรื่องการตั้งอัตราครูผู้สอนเพิ่ม (ในบึงประมาณ 2535-2539) นั้น

แต่จากปัญหาที่ผู้วิจัยได้พบนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการตามแผนได้เพียงบางส่วน เพราะการบรรจุครูใหม่ การบรรจุครูทดแทนไม่ได้ทำตามเป้าหมายที่จะบรรจุครูผู้สอนตรงตามวุฒิการศึกษา และให้เพียงพอ ส่วนใหญ่ขึ้นกับปัญหาด้านบุคลากรโดยให้แต่ละโรงเรียนเกลี้ยอัตรจากโรงเรียนที่มีครูเกินอัตรากาลังไปยังโรงเรียนที่มีครูไม่พอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิวดา พรรษากุล (2534) และไพฑูย์ เดชกัญญา (2534)

3.2 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีนโยบายในการนิเทศติดตามผลการจัดแผนการเรียนอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2534) แต่จากข้อมูลที่พบในทางปฏิบัติ การนิเทศติดตามผลดังกล่าวมีการดำเนินการน้อยมาก และไม่ชัดเจนโรงเรียนได้รับการนิเทศไม่ทั่วถึง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการจัดอบรมบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่เมื่อจัดการอบรมเกี่ยวกับการขยายการศึกษาและการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีเป้าหมายในการจัดการอบรมผู้บริหาร, ครูผู้สอน (ซึ่งทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่พอกับความต้องการ) ก่อนบุคลากรกลุ่มอื่น โดยจัดอบรมศึกษานิเทศก์ภายหลัง และกว่าที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะจัดอบรมศึกษานิเทศก์ในแต่ละระดับค่อนข้างช้า ไม่ทันต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้น ฉะนั้นเมื่อโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพ จึงหาผู้ที่จะให้คำปรึกษาหรือแนะนำไม่ได้หรือได้ยาก (ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปี พ.ศ.2536) ซึ่งสอดคล้องกับ ยิวดา พรรษากุล (2534) , ไพฑูย์ เดชกัญญา (2534) ที่กล่าวถึงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานขาดผู้ให้คำแนะนำ เมื่อโรงเรียนต้องการคำแนะนำหรือที่ปรึกษา

2. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการนำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรดำเนินการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมไม่ให้ผู้เรียนละทิ้งท้องถิ่นของตน ประกอบอาชีพในชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย เท่ากับเป็นการพัฒนาท้องถิ่นของตนด้วยนั่นเอง ซึ่งด้านนโยบายการจัดการศึกษาไม่ชัดเจน โอกาสที่การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพจะประสบความสำเร็จคงเป็นไปได้ยาก และถ้าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีนโยบายที่ชัดเจนอย่างไรแล้ว ควรต้องระดมสรรพปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่ปล่อยให้อุปสรรคและอุปสรรคต่าง ๆ ตกเป็นภาระของโรงเรียนซึ่งแก้ไขได้ยาก

2. หลักสูตรเกี่ยวกับวิชาอาชีพในโรงเรียนควรมีเนื้อหาและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ตรงกับแบบแผนการผลิตและโครงสร้างงานอาชีพของชุมชน และควรเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน และสถานประกอบการในชุมชน โดยโรงเรียนทำหน้าที่เป็นแกนในการประสานความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เพื่อให้การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพบรรลุเป้าหมาย

3. การศึกษาและวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยประเภทการสำรวจซึ่งเป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ ถึงแม้ว่าจะได้มีการใช้เครื่องมือหลายประเภท เพื่อให้เกิดการสอบทานของผลการวิจัย แต่ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตคือทำได้ไม่กว้างขวาง ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจขาดความสมบูรณ์ แต่เป็นการเติมเต็มในด้านระดับหนึ่ง ถ้าผู้ใดสนใจศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดแผนการจัดการเรียนวิชาอาชีพ เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพประสบความสำเร็จ และพัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนต่อไปได้ น่าจะเป็นนวัตกรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อวงการศึกษาของชาติต่อไป